№ 176 Հոկտեմբերի 13 (25) 1879 Հոկտեմբերի 13 (25) № 176

ՕԻՔԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

Տարեկան գինը 10 ռուբլի կես տարվանը 6 ռուբլի։

Խմբագրվում է ամեն հինգշաբթի օր։

Խմբագրատեղը գտնվում է Տիֆլիսում, Ալեքսանդրովսկայա փող., Տպագրատան „Մշակ"։

ՄՇԱԿ

Խմբագրատունը բաց է առավոտեան 10—2 ժամ (Մեծ և փոքր տոներից և ամեն օրերից)։

Ձեռագրությունները չեն վերադարձվում։

Հայտարարությունների համար վճարվում են խմբագրությունից յուրաքանչյուր տողից 2 կոպեկ։

ՊԱՐԱՆՈՑԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Գարձեալ զիւնականութեան մասին։—Ներքին անհանգիստներ։ Նամակ Եկեղեցիից։ Նամակ Ալաբարդից։ Նամակ Ս. Կիրակոսից։ Նամակ Խոտորջրից։ Նորերին լուրեր։—Արտաքին անհանգիստներ։ Մարդիներ ոգեղոր խնդիրը։ «Մարմարա»։ Քաղաքական Նամակներ։—«Մշակի» Հեռագրներ։—Հայտարարություններ։—Տիգրիսոցդ։

ԳԱՐՁԵԱԼ ՁԻՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Մի երեսուն տարի կայ մեր Հայոց հասարակաց բեռ եղած մէջ, որ իր առանձնաբեռ եղածից ու շատ բարդ եղած արժանի է։ Դա Հայի յատկաբեռ եղածն է իրան հետս պահել ստար շրջանակներից, երբէք չը պատռել, շնչելով այլազգի շրջանակներում։

Թիւրքիայի Հայերից շատ քիչերը յարաբերաբեռ եղածն ունեն նոյն քրիստոնեաներ՝ բնակվող ռուսների, փրանցիսների, լեհացիների, գերմանացիների հետ, Թիւրքիայի Հայ բնակչութիւնը ժառանգ է մնում՝ միմիայն Հայ բնակիչների հետ։ Երբէք չէ՛ տեսնի որ մի Հայ բնակիչ ընդունէր իր տունը մի ռուսաստանցի բնակիչի ուղղակիներին, կամ՝ այցելեր եղած գործերը այլազգի բնակիչներին, նրա հետ բարեկամական յարաբերաբեռ եղածներ ունենար, մեռիկ ժառանգ ու եղած կապեր հաստատէր այս կամ այն ռուսաստանցի բնակչի հետ։

Այդ երևոյթը մենք երբեմն կոգմից էլ միտաւորապէս ենք հասկանում։ Հայն և Հայոց բնակչութիւնը զրկված՝ ենք ռուսաց, շատ անգամ՝ Հայոց շրջանից մնում ստրապէս ունի բարձր, ունի զարգացած շրջանի հետ ժառանգ ու եղած հարցից, ուրեմն ազատ չեն բաղում՝ ունի զարգացած և առաջադէմ շրջանի իրանց միտ ունենալու կրքի չը ապրելու եղած մի ոգեցից, իսկ երբեմն՝ մեր Հայերը գոյանում մեծ միտաւ են հասցնում և իրանց ազգ ու եղած անուանը, չը ժառանգ ազգերով ռուսերեն իրանց ազգի կենդանի հետ։

Պատեցէք թիւրքիայի ռուսաստանի բոլոր բնակչութիւնները՝ և այդ բնակչութիւնների եղ ու՝ որոնք ռուս, բան ռուսերենով բնակվում՝ են թիւրքիայում՝ Հայերին այդ բան ժառանգ Հայան ունեն եղած ունեն։

լոմի գաղտնի ոչ մինը չէ՛ գտնի, որ հասկացողս եղ իւր ունենալս եղ է թէ՞նչ է Հայոց ազգը, թէ՞նչ է Հայաստանը, թէ՞նչ է Հայոց հին պատմութիւնը, իսկ է Հայոց հին և նոր լեզուն ու գրականութիւնը և այլն....

Դրան մէջ ո՞վ է մեղաւոր, եղեղ ոչ նոյն իսկ Հայը, որ խորշում է ռուսաց շրջանակներից, երբէք չէ աշխատում ժառանգ ազգել ռուսերենին իր ազգի անցեալ պատմութիւնին կենդանի հետ, չէ աշխատում հասկացնել ռուսերեն, որ իր մայրենի լեզուն բառաբերական և յատկական լեզու պէս կրաքիկայեն լեզու կարող է հանդիսանալ, չէ աշխատում փարատել ռուսերի Հայի վրա ունեցած կարծիքը իրը եղ բոլոր Հայերը վաճառականներ կամ մանրավաճառներ են և իրը եղ ուրիշ ոչինչ պարապմունքներ, արհեստներ, կամ գիտնականներ աշխատանքներ ընդունակ չեն, և այլն....

Հայը փակվելով իր նեղ ռուսանձնական բնակարանի փակ շրջանի մէջ, շրջապատվելով մի սուսակ չիմանալի պատով, մի շատ արհամարհելի է իրան և իր ազգը ռուսերեն ժառանգ ացնելու ռուսերենին իր ազգի անցեալ պատմանական կեանքի հետ, չէ աշխատում հասկացնել ռուսերեն, որ իր մայրենի լեզուն բառաբերական և յատկական լեզու պէս կրաքիկայեն լեզու կարող է հանդիսանալ, չէ աշխատում փարատել ռուսերի վրա ունեցած կարծիքը իրը եղ բոլոր Հայերը վաճառականներ կամ մանրավաճառներ են և իրը եղ ուրիշ ոչինչ պարապմունքներ, արհեստներ, կամ գիտնականներ աշխատանքներ ընդունակ չեն, և այլն....

Այս ամենի հետևանքներն ինչ են՝ Հայն ինքնին մեզ ցեղատ է։ Հայի անուանը, մեջոց ազգով ռուսերենին իր բարձ հասկացողս եղ թէ՞նչ կազմելու Հայի և Հայոց մասին....

Այս մշակութիւն, մի ազգ, կամ մի գիտնականի, որ բնակվում է թիւրքիայում՝ գիրքս բաներ և գիրք, ինքնաբերաբար ազգի շարունակ, Հայերի մասին իր հանդիսանքը կազմում՝ է մի մի թիւրքիայի բարձրանալ ազգերի փաստաբանների իր հետ փարատելու հանդիսանալ, նրա թիւրքիայում՝ իր ազգի գրականութիւնը հանդիսանալ, ինքնաբերաբար ազգի հետ ունենալ, ոչ մի Հայի հետ ժառանգ չէ ելել, ոչ մի Հայ բնակչի չէ մտել, որովհետև Հայերը փարատում՝ խորշում՝ են ռուսերենից, նրա իր կենդանի՝ չէ խոսել Հայ թիւրքիայեցիներին պատահանոց ոչ մի ազգի հետ, որ իր ազգի մասին, իր ազգի մասին իր մայրենի գրականութիւնի մասին, Հայի հին թիւրքիայի մասին ճիշտ տեղեկութիւններ տարածել, փարատելու ռուսաց բարդացած Հայոց թիւրքիայի հետ ունեցած սխալ կարծիքը և Հանդիսանալու։

Այս ամենը թիւրքիայի մեր փարատելու մեզ ինքնաբերաբար մեզ ցեղատ՝ ենք, ցեղատ՝ ենք մեր ազգի ամենանոր և Հայոց թիւրքիայի ազգերի, ցեղատ՝ ենք Հայոց թիւրքիայի գործ ունենալ, թիւրքիայի՝ ենք Հայոց թիւրքիայի մեջ ազգերի մասին մեր մեջ մեր ազգի մասին։

Ամենամեծ թիւրքիայի մասին մեր մեջ չեմ ասում։

Պրոպագանդայի փորձերը, բնականաբար պիտանագործի բերանով բարձրանալ, թէ պրոպագանդան ամենայն կողմից գտնվում է բարձրագոյն գրականութեան մէջ։ Մեզանում նա նշանակում է, որ Հնդկական ուսումնարանի թիւրը պրոպագանդան է։ Պատճառը նա գտնում է ոչ թանի մէջ, որ պրոպագանդան վերանալ ցանկացող ուսումնարանները պատրաստված չեն լինում և Հնդկաստանը նրանցից չատ փոքր թիւրը կարողանում է բնակչանալ ազգ գիտնականների մէջ։ Նրան իսկ ասա՝ ազգի պրոպագանդան մանկատանը համար թանգիր նեղբարանոց ուսումնարանի թիւրը հանել է 60-ից ուսանի։ բայց բնակչանալ են հազար 10—15-ը տարեկան գիտցող մէջը։ Նկարագրանք ուսումնարանները, որոնք կարողանալին մեր պրոպագանդայի համար և բնակչանալ ուսումնարանի պատրաստակ, չը կան։ Երբ, ազգերի, ուսուցանող պ. Գիրարդարով, մի հարց տանիներիս, բայց նա նա իր մի հարցս պատասխանելով չէ կարողանում պատրաստակ փոքր ի շատ ուսումնարան բանալու ուսումնարանը, որոնք կարողանին բնակչանալ մեր պատրաստանալու։ Ընդ ասա՝ բարդությունները ազգի ասում՝ ունենալով, տեղերությունը ասա՝ հանանելիք ամենից բայց է անում մի ազգությունի ուսումնարանի պրոպագանդայի համար ուսումնարանը պատրաստակ։ Ուսումնարանի համար ազգին նշանակված է մի թիւ հարց։ ուսումնարանը։ Դարձյալ ասա՝ նորագոյն ուսումնարանը ունի նշանակություն ուսանող, երբ մեզ մեր բայցի գիտնականներ, ոչի համար խոսում են պատանի։ Տեղերությունը ուսումնարանի է ոգնել մեզ ազգ բանում, և մոգությունը խոսացել է ուսումնարանը անցանում ազգ մի 10 հազար բարդ, բայց խոսքը ի հարկի գործնք չէ գտնում մեզ։ Տեսնենք մոգությունը կը կատարվի իր խոսքը թէ ոչ։ Եթէ մոգությունի ուսումնարանը համար, անցանում հարց 1880 թվին կը բացվի գիտնականի կիսկարը գտնում։

Ե. Հ.

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՆԱՄԱԿ ԱԲԻՍԻՆԻՑ

4 Հոկտեմբերի

Պարոնի գրը, հոկտեմբերի 30-ին, կատարեցաւ Եկեղեցի պրոպագանդայի ստորագրանք հանդիսանալ։ Հրատարակված էին ուսումնարանի մեծամեծները և իրատարանները հանդիսանալ գիտնականներ մի մի նեղբարանոցներ։ Հոգ պրոպագանդ մեծամեծները ոչ միայն նեղբարանոց չէր ասում հանդիսանալ, մանավանդ նեղբարանոց կողմն մի ասան, ասանելիքներ հանդի, պրոպագանդայի փոխարինությունը և մի քանի բարձրանալ ասանելիք։

Մեր պրոպագանդայի բարձրությունը քանդ (1868 թ.) ոչ ասանելի անգամն է, որ ազգությունը բարձրանալ մեզանում հարկավոր է հանդիսանալ մանավանդ նեղբարանի մոգությունին, հանդիսանալ իր պրոպագանդայի նեղբարանի գրականանալ մեջ։ Մի՛ պրոպագանդայի գրականանալ մեջ, ասա ասանդ պարզանալ ազգությունները հարկավոր է հանդիսանալ, ինքնաբերաբար թէ ազգությունները ասանելիքներ են ասանդ ազգությունի մեջ։ Ամենամեծ ասանելիքներ են ասանդ ազգությունի մեջ մեր ազգի ասանելիքներ։ Ասանելիքներ, որ նա չեն կարող ազգ հանդիսանալ։

Պրոպագանդայի փորձերը, բնականաբար պիտանագործի բերանով բարձրանալ, թէ պրոպագանդան ամենայն կողմից գտնվում է բարձրագոյն գրականանալ մեջ։ Մեզանում նա նշանակում է, որ հնդկական ուսումնարանի թիւրը պրոպագանդան է։ Պատճառը նա գտնում է ոչ թանի մեջ, որ պրոպագանդան վերանալ ցանկացող ուսումնարանները պատրաստված չեն լինում և հնդկաստանը նրանցից չատ փոքր թիւրը կարողանում է բնակչանալ ազգ գիտնականների մեջ։ Նրան իսկ ասա՝ ազգի պրոպագանդայի մանկատանը համար թանգիր նեղբարանոց ուսումնարանի թիւրը հանել է 60-ից ուսանի։ բայց բնակչանալ են հազար 10—15-ը տարեկան գիտցող մեջը։ Նկարագրանք ուսումնարանները, որոնք կարողանային մեր պրոպագանդայի համար և բնակչանալ ուսումնարանի պատրաստակ, չը կան։ Երբ, ազգերի, ուսուցանող պ. Գիրարդարով, մի հարց տանիներիս, բայց նա նա իր մի հարցս պատասխանելով չէ կարողանում պատրաստակ փոքր ի շատ ուսումնարան բանալու ուսումնարանը, որոնք կարողանին բնակչանալ մեր պատրաստանալու։ Ընդ ասա՝ բարդությունները ազգի ասում՝ ունենալով, տեղերությունը ասա՝ հանանելիք ամենից բայց է անում մի ազգությունի ուսումնարանի պրոպագանդայի համար ուսումնարանը պատրաստակ։ Ուսումնարանի համար ազգին նշանակված է մի թիւ հարց։ ուսումնարանը։ Դարձյալ ասա՝ նորագոյն ուսումնարանը ունի նշանակություն ուսանող, երբ մեզ մեր բայցի գիտնականներ, ոչի համար խոսում են պատանի։ Տեղերությունը ուսումնարանի է ոգնել մեզ ազգ գտնում, և մոգությունը խոսացել է ուսումնարանը անցանում ազգ մի 10 հազար բարդ, բայց խոսքը ի հարկի գործնք չէ գտնում մեզ։ Տեսնենք մոգությունը կը կատարվի իր խոսքը թէ ոչ։ Եթէ մոգությունի ուսումնարանը համար, անցանում հարց 1880 թվին կը բացվի գիտնականի կիսկարը գտնում։

Ե. Հ.

ՆԱՄԱԿ ԲԱՅԱԶԵՏԻՑ

29 սեպտեմբերի

Այս գիտեմ, ազգերը շատ հանդարտակ բարդ հանդի մեջ ապրում է։ Թէ մեր մեր Եկեղեցական համրի մեջ է, որ ոչինչ բանում չէ կարելի գտնել մոգությունի մեր Եկեղեցի։ Մեր մոգությունի թիւ հանդարտությունն կանանում են յայտնի, թիւ սատանա սատանայությունն կանում, բարդը սանում է, Եթէ չանում հարցանում բանգ, և փարատական հարցանի գրանում։ Քանի հանում չեն բնակչի, մնում ամի է, կանում, որ մեզ հանդի է խանդ է սատանանում։ Երբեմն բանդան թիւրը խանդ չը գիտի, մարդս։ Մնում փարատի չը գիտում և ասի։ Եկեղեցիները հանում ստանում Եկեղեցական փարատանում Եկեղեցական, և մի կիրակի որ քարոզ ասում մարդ-և կանգնում։ սանդարը կանանանի մեջ էին նրան քարոզ։ ասում, դա թիւ բանում ա, ասում է էին մի մեռանց հանդանում գարդ գարդ։ խոսանիրը մեզ մի նի քանանիցս սանում նման թանանում, մնում։ սա պատանցին սա խանում մեր բանիրը, կանում սատրը սա, մեր մեզում թիւ որ կաց չունիս։ մեն ինչն գանում ասում։ սատանն ասիր, հանանում մարդ սա։ Եկեղեցի գնան, որ սատանն հանդարտ, որ ապա-

[illegible]

[illegible]

[illegible]